

کتاب معلم معارف کاربردی

نویسنده:

حجت الاسلام والمسلمین

حاج شیخ محمد حسن

وکیلی

سرشناسه: وکیلی، محمد حسن، ۱۳۵۹ - عنوان و نام پدیدآور: معادشناسی / محمد حسن وکیلی : ویراستار کوثر احسن مقدم. مشخصات نشر: مشهد: آستان قدس رضوی، موسسه خدمات مشاوره‌ای جوانان و پژوهش‌های اجتماعی، ۱۳۹۹. مشخصات ظاهری: ۳۲۲ ص. فرست کتاب معلم معارف کاربردی: ۷. برترین ارزش. وضعیت فهرست نویسی: قیفا. یادداشت کتابخانه. موضوع: معادشناسی. موضوع: Islamic eschatology. موضوع: معاد. موضوع: Resurrection dslam. موضوع: زندگی پس از مرگ (اسلام). موضوع: Islam. Future life. موضوع: تعلیمات دینی اسلامی. راهمای آموزشی. موضوع: Islamic religious. Study and teaching. education. شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. موسسه خدمات مشاوره‌ای جوانان و پژوهش‌های اجتماعی Astan Quds Razawy. Institute for Youth Counseling Services and Social Research. رده بندی: کنگره: BP۲۲۲، رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۴، شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۷۳۲۵۴

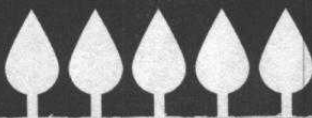

کتاب معلم معارف کاربردی جلد هفتم: معادشناسی

نویسنده: حجت الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمد حسن وکیلی
انتشار: موسسه خدمات مشاوره‌ای و پژوهش‌های اجتماعی
آستان قدس رضوی

ویراستار: دوا احسن مقدم / طراحی جلد و صفحه‌آرایی: حامد امامی
نویشتاپ: ۱/۱۳۹۹ / شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه
سایک (جلد): ۸، ۶۲۲-۷۲۸۱-۰۶-۹۷۸
شناسه: ۶۲۲-۷۲۸۱-۰۶-۹۷۸

سایت: bartarin-arezoo و javanman.org
کانال ارتباطی با کارگروه محتوایی و شبکه‌های اجتماعی
تلگرام، سروش، بله، گپ، ایتا: @javanzarazavi
ویا ارسال پیامک به: ۹۳۵۰۰۰۰۰۰۰۰

مؤسسه جوانان آستان قدس رضوی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی

مشهد مقدس
پین کوهرسنکی ۱۹ و ۱۷
تلفن: ۰۵۱-۴۸۴۶۰۰۸۵

دفترخانه نهضت فرهنگ معرفت قرآنی
در گام دوم انقلاب

۱۳.....	ب. محققانار
۲۵.....	درس اول: دنیا و آخرت
۲۵.....	۱. اهمیت بحث معاد
۲۷.....	۲. دو قرائت از بحث معاد
۲۸.....	۳. منابع شناخت معاد
۲۹.....	۴. معنای لغوی دنیا و آخرت
۳۲.....	۵. تفاوت دو اصطلاح الحیاة (زندگانی) والدار (منزلگاه یا عالم)
۳۳.....	۶. حقیقت دنیا و آخرت
۳۵.....	۷. موجودات من الله والی الله هستند
۳۶.....	۸. عوالم قبل از دنیا
۳۹.....	۹. عالم دنیا، خوب یا بد؟
۴۲.....	۱۰. سفر به آخرت
۴۵.....	۱۱. اهمیت بحث آخرت
۴۶.....	۱۲. دنیا خانه اعتبار
۴۷.....	۱-۱۲. انواع و مراتب اعتبار
۴۸.....	۲-۱۲. شاخصه امور حقیقی و اعتباری
۴۹.....	۳-۱۲. فراگیر شدن اعتبارات در دنیا
۵۲.....	۴-۱۲. فوتبالی اعتبار

۵-۱۲. تفسیری عمیق تراز اعتباری بودن امور دنیا ۵۹

۶-۱۲. مراحل اعتبار در حیات انسان از نظر قرآن مجید ۶۰

درس دوم: معاد یا بازگشت به سوی خدا ۶۳

۱. مقدمه ۶۳

۲. خصوصیات معاد (آخرت) در قرآن ۶۴

۱-۲. منزلگاه ثبات و آرامش ۶۴

۲-۲. زندگانی حقیقی ۶۵

۳-۲. حقیقتی موجود ۶۶

۴-۲. وسعت و گستردگی زیاد ۷۲

۲. برتری از دنیا ۷۳

۲- غیر قابل بازگشت به دنیا ۷۳

۳. تعارض آیات - ادعای منظر متکلمان ۷۵

۴. ریشه نفس غلبه ۷۹

۱-۴. تصور نبرد عالم جسمانی مستقل ۷۹

۲-۴. آیات خروج از قفس ۸۰

۳-۴. نامفهوم بودن آیات لقاء ۸۱

۵. کشف عالم مثال، راه حل مشکلات ۸۲

درس سوم: ضرورت معاد ۸۵

۱. دلیل اول: اخبار انبیاء و اولیای الهی ۸۵

۲. دلیل دوم: مردگان زنده شده یا ارتباط گرفته شده ۸۹

۳. دلیل سوم: آخرت مقصد همه حرکت ها (برهان حرکت) ۹۰

۱-۳. معنای فعل عبث ۹۲

۲-۳. شباهت قیامت به رویش گیاهان ۹۵

۴. دلیل چهارم: آخرت، مطلوب فطری بشری (دلیل حکمت) ۹۶

۵. دلیل پنجم: برهان عدالت ۹۷

۷	درس چهارم: مرگ، آغاز سفر آخرت	۱۰۱
کتاب معلم معارف کاربردی	۱. حقیقت مرگ	۱۰۲
	۲. تفاوت روح و نفس	۱۰۳
	۳. روح مثالی و واسطه ارتباط نفس و بدن	۱۰۳
	۴. مدت توجه نفس به بدن	۱۰۷
	۵. عوامل قطع رابطه تدبیری روح با بدن	۱۰۸
معدنی	۶. اجل طبیعی و غیرطبیعی، مسمی و غیرمسمی	۱۰۹
	۷. معنای توفی	۱۱۳
	۸. مغز، واسطه بین نفس و بدن	۱۱۴
	۹. رگ مغز	۱۱۵
	۱۰. بدر بنام	۱۱۶
	۱۱. نسبت بین بدن مثالی و روح واسطه	۱۱۶
	۱۲. رابطه روح شبح و بدن مثالی با نفس	۱۱۸
	۱۳. چه کسی می میراند؟	۱۱۹
	۱۴. دو عملکرد ملائکه در هنگام مرگ	۱۲۱
	۱۵. اولین مشاهدات پس از مرگ	۱۲۴
	۱۶. علت مشاهده ملائکه به اشکال مختلفه، در گام مرگ	۱۲۶
	۱۷. از مرگ تا قبر	۱۲۷
	۱۸. احاطه انسان کامل به همه مکان ها	۱۲۹
	۱۹. تأثیر زمان مرگ بر متوفی	۱۳۰
	۲۰. کار شیطان در هنگام مرگ	۱۳۱
	۲۱. توبه در هنگام مرگ	۱۳۳
	۲۲. چرا تفکر در مرگ خوب است؟	۱۳۴

درس پنجم: برزخ

۱. معنای برزخ

۲. برزخ و تعلق به دنیا

۳. برزخ، عالمی جسمانی ۱۳۷
۴. کیفیت ارتباط عالم برزخ و دنیا ۱۳۸
۵. زمان در عالم برزخ ۱۴۲
۶. برزخ، برزخ بین توحید و شرک ۱۴۳
۷. تکامل در برزخ ۱۴۵
۸. فشار قبر ۱۴۸
۹. وحشت قبر ۱۵۴
۱۰. سؤال قبر ۱۵۵
۱۱. تنوع شکل ملائکه در عالم قبر ۱۵۹
۱۲. سایش و ضیق قبر ۱۶۰
۱۳. مؤمنان و مؤمنان در قبر ۱۶۰
۱۴. زندگانی در برزخ ۱۶۲
۱۵. شفاعة در برزخ ۱۶۳
۱۶. شکل بدنه برزخی ۱۶۵
۱۷. سرزدن مرده ها به دنیا ۱۶۶
۱۸. برزخ در آیات قرآن کریم ۱۶۹
۱۹. مدت وقوف در برزخ ۱۷۱
۲۰. نکاتی در حکایت مرحوم نراقی رحمته الله علیه ۱۷۲

درس ششم: ورود به قیامت ۱۷۹

۱. معنای لغت قیامت ۱۷۹
۲. قیامت در کنار ماست ۱۷۹
۳. قیامت، تجلی گاه توحید ۱۸۳
۴. کیفیت نابودی موجودات در قیامت ۱۸۷
۵. قیامت و لقاء الله ۱۹۱
۶. کیفیت تحقق جهنم بعد از لقاء الله ۱۹۲
۷. قیامت دنیا ۱۹۳

۹	۱۹۷	۸. کیفیت تحول موجودات دنیا در قیامت دنیا
	۱۹۷	۹. ورود جمعی به عرصه قیامت
	۱۹۸	۱۰. ارتباط قیامت دنیا و قیامت آخرت
	۱۹۹	۱۱. زمان قیامت
	۲۰۰	۱۲. قیامت دنیا و خروج از قبرهای مادی
	۲۰۴	۱۳. زنده شدن بدن‌ها در قیامت
	۲۰۶	۱۴. داستان مرغان حضرت ابراهیم علیه السلام
	۲۱۲	۱۵. داستان حضرت ارمیا علیه السلام
	۲۲۰	۱۶. روایات در باب معاد جسمانی
	۲۲۳	درس هفتم: نفخ صور
	۲۲۳	۱. تشبیه معلول و محسوس
	۲۲۵	۲. قابلیت تمثیل و تقیید
	۲۲۷	۳. صیحه مرگ
	۲۳۵	۴. حشر و نشر
	۲۳۷	درس هشتم: عمومیت معاد، مواظن قیامت
	۲۳۷	۱. عمومیت معاد
	۲۳۷	۱-۱. حشر بدن‌ها در آخرت
	۲۴۱	۲-۱. بقای اعمال در آخرت
	۲۴۱	۳-۱. بقای جمادات در آخرت
	۲۴۱	۴-۱. حشر زمان‌ها در قیامت
	۲۴۵	۵-۱. حل فلسفی بقای گذشته‌ها
	۲۴۷	۶-۱. لحوق بدن به روح در آخرت
	۲۴۷	۷-۱. تفاوت بدن اخروی و حضور بدن دنیوی
	۲۴۹	۸-۱. انشاء بدن مادی برای انسان برزخی
	۲۵۱	۹-۱. قیامت شرعی و قیامت فلسفی

- ۱۰-۱. تنزل به تجافی و تنزل به تجلی ۲۵۳
- ۱۱-۱. «بقاء بعد الفناء» برای گنهکاران ۲۵۴
- ۱۲-۱. معاد حیوانات و نباتات و جمادات ۲۵۶
۲. کتاب یا نامه اعمال ۲۵۸
- ۱-۲. ام الکتاب و کتاب مبین ۲۵۹
- ۲-۲. علّیون و سجّین ۲۶۰
- ۳-۲. کتاب شخصی نفس ۲۶۱
- ۴-۲. جایگاه ملائکه در ثبت اعمال ۲۶۱
- ۵-۲. معنای ثبت نشدن برخی از اعمال ۲۶۳
- ۶-۲. باز شدن کتاب نفس در آخرت ۲۶۴
۲. لائراعمال ۲۶۴
- ۸-۲. دادن کتاب به دست راست و چپ ۲۶۵

- درس نهم: مواظب قیامت ۲۶۹
۱. معنای شهادت شاهدان ۲۶۹
۲. انواع شاهدان اعمال ۲۷۱
- ۱-۲. اولیای الهی ۲۷۱
- ۲-۲. ملائکه الهی ۲۷۳
- ۳-۲. اعضا و جوارح بدن انسان ۲۷۳
- ۴-۲. مکان ها، زمان ها و اعمال ۲۷۴
۳. معنای میزان اعمال ۲۷۵
۴. میزان یا موازین ۲۷۶
۵. کیفیت عمل میزان ۲۷۷
- میزان نداشتن برخی از کفار ۲۷۸
۶. صلوات، سنگین ترین عمل در میزان ۲۷۹
۷. معنای حساب و اقسام آن ۲۸۰
۸. معنای سؤال ۲۸۳

۱۱	۲۸۵.....	۹. تفسیر برخی از روایات در باب حساب
	۲۸۶.....	۱۰. ملاک تندی و کندی حساب
	۲۸۷.....	۱۱. تأملی در حقیقت زمان
	۲۹۱.....	۱۲. صراط یا پل جهنم
	۲۹۲.....	۱۳. انواع حالات صراط و عبورکنندگان
	۲۹۳.....	۱۴. صراط مستقیم، امام است
	۲۹۴.....	۱۵. وحدت در کثرت صراط
معارف	۲۹۵.....	۱۶. جواز صراط، ولایت امیرالمؤمنین (علیه السلام)
معارف	۲۹۶.....	۱۷. حکم امم گذشته و مستضعفان

درس ده	۳۰۱.....	۱. جزای تبه، جزای تبه و جهنم
۱. جزای تبه، تکه اعمال جزای کل	۳۰۱.....	
۲. نسبت تکوینی عمل	۳۰۲.....	
۳. رابطه نفس و عمل	۳۰۳.....	
۴. نظام عالم، نظام ضربدری	۳۰۴.....	
۵. آیا معاد جسمانی است یا روحی؟	۳۰۶.....	
۶. شفاعت	۳۰۷.....	
۷. بهشت و جهنم	۳۱۰.....	
۱-۷. نمونه‌ای از لذات معنوی بهشت	۳۱۰.....	
۲-۷. نعمت‌های بهشت و تمایل و اشتیاق‌های انسان	۳۱۲.....	
۳-۷. شدت بهشت و جهنم در قیامت	۳۱۱.....	
۴-۷. خلود در بهشت و جهنم	۳۱۵.....	
۵-۷. تناسب عدالت با خلود در عذاب	۳۱۷.....	
۶-۷. فایده خلود در بهشت	۳۱۸.....	
۸. اعراف	۳۱۹.....	

دورهٔ اخیر، اوج هجوم فکری و فرهنگی باطل علیه حق و تقابل ایمان و کفر است. شبهات، مغالطات و آموزه‌های غیرالهی، در حوزهٔ عقاید، فرهنگ، اخلاق و سبک زندگی از هرسو بر ذهن و فکر جوانان و نوجوانان مسلط می‌شود. شرایط موجود و لزوم مقاومت در جبههٔ حق و نبیرهٔ کفری و مرتزنگی با باطل، ضرورت عرضهٔ نظام فکری صحیح الهی و سامان‌دازی آموزش آن را دوچندان کرده است. از این رو نیاز به تولید کتاب‌های جدید برای انتقال این معارف بیشتر و بیشتر احساس می‌شود.

براین اساس مؤسسهٔ جوانان آستان قدس رضوی که رسالت خود را خدمت‌گزاری در عرصهٔ تربیت نسل جوان و جوان تعریف کرده است، تولید محتوای آموزشی-معارفی برای نوجوانان و جوانان را در دستور کار خود قرار داده و برگزاری دوره‌های آموزشی معارف را در قالب‌های گوناگون آغاز کرد. در این راستا، سلسله کتاب‌ها با عنوان «برترین آرزو» تولید شد. این سلسله کتاب‌ها، دورهٔ هفت جلدی معارف با رویکرد کاربردی است که به تبیین یک دوره اصول عقاید به زبان ساده و پاسخ به شبهات روز می‌پردازد و دیگر کتاب‌ها، هر کدام به تکمیل و توضیح بخشی از آن مربوط است. مجموعهٔ حاضر نیز با عنوان «کتاب معلم معارف کاربردی» گامی در

راستای آموزش بهتر دوره معارف کاربردی است.

پیش از ورود به محتوای اصلی کتاب لازم است نکاتی درباره این دوره، دوره کتاب معلم و روش تدریس آن بیان شود:

۱. مجموعه کتاب‌های معارف کاربردی، بر اساس نظام فکری توحیدی اسلام و امتداد تربیتی و آموزشی آن شکل گرفته است. این مجموعه تلاش می‌کند تا فراگیران، تصویری صادق، جامع و دقیق از واقعیت‌ها به دست آورند و بتوانند با تقویت توان عقلانی و استدلالی، زمینه تمایلات و کنش‌های خود را تنظیم کنند. بدنه دگر این مباحث، ایمن‌سازی جوانان و نوجوانان مسلمان در برابر مجامع شبهات معاصر است. هرچند شبهات معاصر، ریشه در شبهات پیشین دارد؛ اما طرز پاسخ‌گویی به آن، شیوه بیان جدیدی را می‌طلبد و صرفاً مطالعه کتاب‌های اعتقادی حوزه و حتی کتب فلسفی چون *بایة الاحکام و نهایة الحکمه* توان پاسخ‌گویی به این شبهات را فراهم نمی‌کند. پس به اقتضای ضرورت، کتاب‌های جدیدی تدوین و تولید شده است.

۲. در نگارش کتاب آموزشی و معارف کاربردی، تلاش شده است که شروط کتاب آموزشی رعایت شود؛ مطالب به صورت درس به درس با ترتیب منطقی و زبان ساده، ارزشی تدوین گردیده و برای فهم یک مطلب، به مطالب بعدی کتاب نیاز نواحیات کتاب دیگری نیاز نیست. سطح جلد‌های کتاب نیز متناسب تنظیم شده است. جلد‌های اول آسان‌تر و به ترتیب جلد‌های بعدی سخت‌تر خواهد شد.

۳. در میان کتب اعتقادی موجود، کمتر کتابی وجود دارد که

۱. برخی از این نکات، پیش‌تر در مقدمه چاپ دوم جلد اول معارف کاربردی بیان شده است.

مخاطب اصلی آن نسل نوجوان و جوان باشد.

۴. بیشتر کتب آموزشی عقاید، تک سطحی بوده و از مطالب جنبی و مطالعات افزوده، بی بهره است. این کتب در بهترین حالت، منابعی را برای مطالعه بیشتر، معرفی می کنند که غالباً به علت در دسترس نبودن، به آن ها مراجعه نمی شود. به همین جهت این کتاب ها توانایی اقناع استعداد های مختلف را چه در یک مقطع درسی و چه در مقاطع درسی گوناگون، ندارند.

در این مجموعه برای کارایی بیشتر، مطالب کتاب در چند سطح تقسیم شده است. متن اصلی کتاب، بخش ساده تر کتاب بوده و بر تئوری و مبانی استوار است. به دلیل پیچیدگی بیشتر، برای سطوح بالاتر تفهیم است. در پایان درس ها قسمتی با عنوان «برای مطالعه بیشتر» نظر گرفته شده است که در آن به طرح مطالب و یا منابع مشکل تر تخصصی ترمی پردازیم. به همین جهت این کتاب ها در سطوح مختلف قابل استفاده است. در مقدمه هر جلد، آن دروسی که سنگین تر بوده مشخص شده اند، تا فقط در سطوح علمی بالاتر تدریس شوند.

استادان مدرس این کتاب، باید بر حسب سطح فراگیران و زمان بندی درس، تصمیم بگیرند که چه بخش های از کتاب را در چه حدی تدریس کنند. استادان محترم در صورت دشواری و ظرفیت کلاس می توانند بخش های مطالعه بیشتر و چهارچوب ها را نیز در کلاس آموزش دهند.

۵. متن کتب آموزشی، عموماً مختصر و مندمج است و بدون تدریس، قابل فهم نیست. حتی گاه پس از تدریس، ممکن است با گذشت زمان، کتاب غیر قابل فهم شود. این مجموعه در اصل به عنوان کتاب آموزشی و برای تدریس تنظیم شده است ولی به دو

جهت متن آن کاملاً مفصل و مشروح است:

۱. برای آنکه در صورت نیاز، قابلیت استفاده به عنوان یک متن خودخوان را نیز داشته باشد. کسانی که پیشینه مطالعاتی در زمینه مسائل اعتقادی دارند، به راحتی می توانند از این مجموعه به عنوان یک متن خودخوان استفاده کنند.

۲. برای آنکه دانش آموزان بعد از یادگیری این مجموعه، آن را به عنوان یک متن مرجع نگهداری کنند و اگر پس از گذشت زمان، مراجعه جدیدی به کتاب داشتند، بتوانند به راحتی با متن ارتباط برقرار کنند، و چنانچه در موضوعات اعتقادی با سؤالی مواجه شدند، از آن بهره ببرند.

غالب کتاب عقاید، تحت تأثیر تاریخ گذشته دانش کلام، به طرح مباحثی می پردازد که دغدغه و نیاز زندگی انسان عادی نیست و فقط در فضاهای تخصصی کلام مفید واقع می شود ولی محتوای درس های این مجموعه کاملاً نیازمحور است. در این کتاب ها تلاش شده است به مباحث پرداخته شود که یک مسلمان باید برای حرکت به سوی خدا و بهره منی از مزایای معنوی دین، در گام اول از آن مطلع باشد. به همین دلیل در کتب معارف کاربردی، از مسائل بسیاری که ریشه در تاریخ علم «ارم» داشته، ولی اولویتی برای عموم ندارد؛ سخنی به میان نیامده است و بحث هایی چون «کلام باری»، «حسن و قبح عقلی»، «ارکان ایمان»، «نزله بین المنزلتین» و ... در میان مباحث این کتب، جایی ندارد.

در عوض بسیاری از مفاهیم تأثیرگذار و مهم در سعادت انسان (همچون اثبات وجود عالم غیب، ولایت تکوینی، خصوصیات عالم معاد و...) که معمولاً در کتب کلام به آن ها توجهی نمی شود، در این مجموعه مورد بحث قرار گرفته اند.